

DR. SIPOS FERENC

*egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék*

KÖZÉRDEKŰ MUNKABÜNTETÉS A SKANDINÁV ORSZÁGOKBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FINN SZABÁLYOZÁSRA

A közérdekű munka ma a tágabb értelemben vett büntetőjog talán legfontosabb témája. Nem csak azért, mert Magyarország büntetési rendszerében is egyre nagyobb súllyal jelenik meg. Hanem elsősorban azért mert a 21. század büntető jogának egyik legsürgetőbb kérdése a szabadságvesztés alternatíváinak kereséséről szól. A 21. század úgy tűnik, hogy a büntetési nemek évszázada a büntetőjogban. Ahogyan a 19. század büntetőjogi gondolkodása a dogmatika köré csoportosult, annyira domináns kérdés ma, - a folyamatosan változó jogi környezetben - a büntetési nemek kérdése. Az elmúlt évszázadban a szabadságvesztés dominanciája megkérdőjelezhetetlen volt.¹ A szabadságvesztés volt az úgynevezett jó büntetés, a deklarált büntetési célok is leginkább ehhez a büntetéshez illeszkednek.² Ma azonban a szabadságvesztésbe vetett bizalom csökkenni látszik, és szabadságelvonással nem járó büntetések felé fordul a büntetéstán. Így van ez Európában és így van ez Magyarországon is.

Azonban a magyar jogalkotás egyik nagy hibája volt, hogy úgy emelte be a szabadságelvonással nem járó szankciókat, így a közérdekű munkát is a büntetési rendszerünkbe, és úgy várta el minél gyakoribb és persze eredményes és gazdaságos alkalmazásukat, hogy ezzel egy időben elmulasztotta megteremteni a működéshez szükséges infrastrukturális és pénzügyi feltételeket. Ezeknek a feltételeknek a hiánya aztán előre látható anomáliákat okozott a struktúrában.³

Magyarországon a ma hatályos szabályozás szerint elvileg ha bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, szabadságvesztés helyett bármely más büntetés is kiszabható. Ám ez a szabadság csalóka, hisz tudjuk, hogy a pénzbüntetéshez megfelelő vagyon, vagy jövedelem, a foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, a kitiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás és kiutasítás alkalmazásához pedig szigorúan meghatározott speciális feltételek megléte szükséges.

¹ GYÖRGYI KÁLMÁN: *Büntetések és intézkedések. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1984, 260.*

² GYÖRGYI: i. m., 190.

³ KEREZSI KLÁRA: *A hazai pártfogó szolgálat átalakítása*, Belügyi Szemle, 2002/2-3, 185-201.

E logika mentén vizsgálódva tehát a közérdekű munka, mint a rövid tartamú szabadságvesztés egyik valódi alternatívája, mint elvileg általánosan és mindenkivel szemben alkalmazható büntetés jelentős szerepet kap, és még jelentősebb szerepet kaphat a büntetések kiszabása során. Alkalmazása is folyamatosan növekszik. Míg 1996-ban a felnőtt korú elítéltek mindössze 1,53%, 1997-ben már 1,99%, 2000-ben 3,11%, 2003-ban már 4,35% kapott közérdekű munka büntetést.⁴ A 2004 és 2008 közötti időszakban 5-6% körül alakult a kiszabott közérdekű munka büntetések aránya,⁵ 2009-ben már 9,77%, 2013-ban 23,59% és 2014-ben 22,8 %,⁶ 2015-ben 20,9%, 2016-ban pedig 19,7 %.

Az alternatív büntetések hatékonysága és alkalmazásuk gyakorisága azonban nem a rendelkezésre álló megoldások széles és aprólékosan szabályozott skálájától függ. Ismerünk olyan európai államokat, ahol szinte már kazuisztikus az alternatív szankciók szabályozása, a jogalkotó a bíró számára az alternatív szankciók viszonylag széles skáláját kínálja, melyek végrehajtási szabályai részleteiben is kidolgozottak, ennek ellenére nagyon alacsony az alternatív szankciók alkalmazási gyakorisága. Ilyen például Belgium és főként Franciaország.

Ugyanakkor ennek ellentétéként említhető olyan témánkba vágó állam is, ahol a bíró rendelkezésére álló szankciók lajstroma meglehetősen szűk körűnek tűnik, az alternatív szankciók alkalmazási számaránya mégis sokkal magasabb és a gyakorlatban a jogintézmények hatékonyan működnek. Például a svéd büntető törvénykönyvben mindössze két büntetés található, a szabadságvesztés⁷ és a pénzbüntetés.⁸ Az összes többi büntetés, így a közérdekű munka is a szabadságvesztés alternatívájaként van jelen, és csak akkor használható, ha az adott tényálláshoz előírt büntetés szabadságvesztés a büntető törvénykönyv különös részében. 2012-ben Svédországban egy parlamenti bizottság aggályosnak is találta ezt az állapotot. A megfogalmazott kritika szerint tarthatatlan, hogy a pénzbüntetést követően leggyakrabban alkalmazott büntetés nincs a Btk-ban részleteiben szabályozva, és használatának módja jórészt a bíróságok mérlegelésétől és a végrehajtó szervektől függ, de a mai napig ezt a felvetést tettek nem követték.⁹

⁴ TÓTH MIHÁLY, *Széljegyzetek a negyedik Btk általános részének tervezetéhez*, Rendészeti szemle 2007, 7-8 54.

⁵ Tájékoztató a bűnüldözésről 2008 <http://www.mklu.hu/repository/mkudok5871.pdf> (2015. május 08-i letöltés)

⁶ http://mklu.hu/pdf/ogy_besz/ogy_beszamolo_2014.pdf (2015. május 8-i letöltés).

⁷ Svéd Btk. 26. fejezet

⁸ Svéd Btk. 25. fejezet

⁹ SVENSSON, Kerstin: *Philanthropy, Welfare State and Managerial Treatment: Three Phases of Community Punishment in Sweden*. In: Robinson, Gwen–McNeill, Fergus (eds.): *Community Punishment. European Perspectives*. Routledge, London, New York, 2015, 223.

Finnország nagyszerű példája annak, hogy egy helyes, jól átgondolt büntetőpolitika alkalmazása valóban képes megoldani a túlsúlyolt büntetés-végrehajtási intézetek problémáját. A finn eredmények – amint azt látni fogjuk – önmagukért beszélnek. Ennek a jól átgondolt büntetőpolitikának egy fontos része volt Finnországban a közérdekű munka bevezetése. Tanulmányomban a finn közérdekű munkára koncentrálva mutatom be, hogyan oldotta meg Finnország a börtönei túlsúlyoltságának problémáját, és hogyan lehet valódi alternatívája a közérdekű munka a végrehajtandó szabadságvesztésnek. Céлом tehát, hogy egy olyan példát ismertessek, amely a magyar szabályozás továbbfejlesztésében ismert és rejtett hibáinak feltárásában is segíthet.

I. A közérdekű munka a skandináv országokban

Az egyébként gyakran homogén egységként kezelt skandináv országokon belül is számos különbséggel találkozhatunk az igazságszolgáltatás rendszerében, a büntetési rendszerben és a büntetés-kiszabás gyakorlatában is. Amennyire hasonlítanak ezek az országok egymáshoz, annyi különbséget találhatunk, például a témánk szempontjából fontos közösségi büntetésekkel kapcsolatban is. Bondeson megfogalmazásában: „a történelmi, vallási, közgazdasági, politikai hasonlóságok ellenére úgy tűnik ezen országok orientációja meglehetősen különböző, nincs tehát standardizált szabvány az értékekre a skandináv országokban.”¹⁰

A skandináv országok jó gyakorlatainak vizsgálatát és tapasztalataik hasznosítását a hagyományosan jó bűnözési és börtönnépességi mutatóik indokolják, és a rendelkezésre álló adatok sokasága teszi könnyűvé, további indok lehet, hogy az OECD adatai alapján ezeknek az államoknak a polgárai bíznak leginkább saját igazságszolgáltatásukban.¹¹

A közérdekű munka bevezetésére mindegyik vizsgált országban hasonlóképpen került sor. Egy hosszabb elméleti vizsgálódás és adatgyűjtést követően előbb egy kísérleti szakaszban, csak az ország meghatározott részeiben vezették be, majd az egymás szerzett tapasztalatait is felhasználva tették alkalmazhatóvá az egész ország területén. Svédországban például a bevezetés lehetőségének vizsgálatára 1984-ben került sor.¹² Az ezzel foglalkozó bizottság óvatosan arra az álláspontra helyezkedett, hogy Svédország inkább kivár, és majd a dán és norvég folyamatban lévő kísérleti projektek eredményei alapján, később dönt a szankció bevezetéséről. Egy 1989. szeptember 28-i kormánydöntés alapján vezetik be végül 1990-ben

¹⁰ BONDESON, Ulla V., *Perceptions of Criminal Justice Policy in Scandinavia*. In: Bondeson, Ulla V (szerk.), *Crime and Justice in Skandinavia, Koppenhága, Forlaget Thomson, 427-444., 441.*

¹¹ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oced/governance/government-at-a-glance-2015_gov_glance-2015-en#page173 (2016. február 21-i letöltés)

¹² Nya alternative till frihetsstraff, SOU 1984: 32

a közérdekű munkát, kísérleti jelleggel először mindössze öt bírósági körzetben (Uppsala, Linköping, Helsingborg, Malmö és Gavle), majd 1994-től a teljes ország területére kiterjesztett kísérlet következett, 1999-ig.¹³ Ez az óvatos és körültekintő eljárás sikerrel akadályozta meg a tapasztalatlanságból eredő kudarccokat.

A másik figyelemre méltó skandináv sajátosság, hogy a skandináv államokban a büntetés alkalmazása során nagy figyelmet fordítanak arra, hogy olyan elkövetőkkel szemben alkalmazzák, akik várhatóan készek és képesek is a büntetés letöltésére. Emiatt is fontos a beleegyezés kérdése. Dániában például 1992-ig az elítélt kifejezett beleegyezése a bíróságon szükséges feltétele volt a büntetés alkalmazásának. A beleegyezés kérdése ugyanakkor nem került bele a Büntető Törvénykönyvbe a kodifikáció során a közérdekű munkára vonatkozó szabályok sorába, arra való hivatkozással, hogy ha a szabadságvesztést helyettesít, akkor joggal feltételezhető az elítélt beleegyezése a nyilvánvalóan enyhébb büntetésbe.¹⁴

A jelenlegi gyakorlat szerint a Pártfogó Felügyelői Szolgálat az előkészítő szakaszban létrejövő találkozó során biztosít lehetőséget a terhelt számára, hogy egy dokumentumot aláírva megismerje a közérdekű munkára vonatkozó szabályokat. A dokumentum tartalmazza az alapvető információkat és az elítélt kötelességeit, de nem tartalmaz a beleegyezésre vonatkozó szakaszt. A terhelt az aláírásával mindössze azt igazolja, hogy informálták a közérdekű munka jellegéről annak feltételeiről és természetéről, és átvette a rá vonatkozó tájékoztatót.¹⁵ Ha viszont nem írja alá a tájékoztatót, abban az esetben nem ítéltető közérdekű munkára. Dániában az elítélt beleegyezésének kérdése kapcsán nagyon érdekes vita alakult ki.¹⁶ A legtöbb országban – így természetesen Dániában is – a beleegyezés kérdése elsősorban a kényszermunka tilalmának fényében szükséges elvárás.¹⁷ A Dániában lezajlott viták értelmében viszont van egy másik alapelv is, amely számításba jön a beleegyezés kérdése kapcsán, ez pedig az ártatlanság vétele,¹⁸ illetve az ahhoz az Emberi Jogok Európai Bírósága által több esetben is hozzákapcsolt, önvádra kötelezés tilalma.¹⁹ Mivel mindkét alapelv benne

¹³ SVENSSON, Kerstin, *Philanthropy, Welfare State and Managerial Treatment: Three Phases of Community Punishment in Sweden*. In: Robinson, Gwen, McNeill, Fergus (szerk.), *Community punishment. European perspectives*, Routledge, London, New York 2015. 221.

¹⁴ Straffelovrådets betænkning om samfundstjeneste, Delbetænkning II om sanktionsspørgsmål, Stougaard Jensen Koppenhága 1990, 67-68.

¹⁵ JOHNSEN Berit, STORGAARD Anette, *Consent and co-operation in community supervision – Denmark and Norway*, *European Journal of Probation*, Vol. 6 (3), 2014, 250.

¹⁶ U. o. 242–259.

¹⁷ Article 4 in the European Conventions on Human Rights

¹⁸ Article 6 in the European Conventions on Human Rights

¹⁹ ASHWORTH ANDREW, *Self-incrimination in European human rights law—a pregnant pragmatism*, *Cardozo law review*, 2008, vol. 30, no. 3. 751-774.

van az Emberi Jogok Európai Egyezményében, hasonló súllyal esnek latba. Dániában a vita mégis inkább arról szól, hogy a beleegyezés nem tekinthető-e egyfajta indirekt beismerésre kötelezésnek,²⁰ és a sajátos dán megoldása a kérdésnek a fent ismertetett eljárás.

Végül fontos skandináv tapasztalat, hogy a végrehajtási szakasz az, amelyen a büntetés sikere leginkább múlik. A skandináv büntetés-végrehajtást hagyományosan példaként állítják más nemzetek hasonló intézményei elé, tekintettel az alacsony visszaesési rátára. Különösen igaz ez Norvégia esetében, ahol „kimagaslóan alacsony” mindössze 20% körüli visszaesési aránnyal büszkélkedhetnek. A humánus ítélkezés, a több rehabilitáció – kevesebb büntetés elve láthatóan működik.²¹

A norvég eredmények még a többi skandináv állammal összevetve is rendkívüliek, ahol a visszaesők aránya 24% (Izland) és 31% (Finnország) között alakul, ²² Ugyanakkor elmondható, a feltételes elítélés, és a közösségi büntetések esetén az arányok már meglehetősen hasonlóak. A közösségi büntetések (közérdekű munka) esetén mindegyik északi állam 20% körüli értéket mutat fel.²³

Norvégiában a kiszabott közösségi büntetések száma az elmúlt években 2500 körül alakult (2008: 2.812, 2009: 2.912, 2010: 2.647, 2011: 2.545, 2012: 2.437)²⁴ és 2013-ban is hasonló számot láthatunk.²⁵ Ebben az évben a bíróságok 2.155 esetben alkalmaztak közösségi büntetést, leginkább vagyon elleni bűncselekmények (652), kábítószerrel kapcsolatos (537) és erőszakos bűncselekmények (456), valamint közlekedési bűncselekmények miatt (267).²⁶ A legtöbb közösségi büntetést férfakkal szemben (1762 fő) alkalmazták 2014-ben, ami megfelel az elkövetők arányainak.

2014-ben a norvég büntetés-végrehajtási szervezet közzétette Erlend Sand Bruer jelentését, ami a Községi büntetések Norvégiában – „Mi működik Norvégiában?” címet kapta.²⁷ A jelentés a büntetésüket kitöltött elítéltek megkérdezésén alapuló közvélemény kutatás

²⁰ JOHNSEN Berit, STORGAARD Anette, *i. m.* 242–259.

²¹ DEADY, Carolyn W., *Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad 2014*, 3. https://www.salve.edu/sites/default/files/filesfield/documents/Incarceration_and_Recidivism.pdf (2015. december 15-i letöltés).

²² KRISTOFFERSON, Ragnar, *Relapse study in the correctional services of the Nordic countries. Key results and perspectives*, *In Euro Vista*, Vol. 2., No. 3., 169.

²³ *U. o.* 170.

²⁴ KRISTOFFERSON, Ragnar, (2013) *i. m.* 18.

²⁵ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/markant-skifte-i-straaff-av-ungdom> (2015. szeptember 12-i letöltés).

²⁶ <https://www.ssb.no/255866/sanctions-by-type-of-sanction-category-of-principal-offence-and-group-of-principal-offence.absolute-figures> (2015. december 3-i letöltés).

²⁷ BRUER, Erlend Sand, *Samfunnsstraffen i Norge 2. rapport fra prosjektet «Hva nytter i Norge» Oslo friomsorgskontor/Kriminalomsorgsdirektoratet, 2014.*

eredményeit tartalmazza. A jelentés szerint a közösségi büntetésekre ítélték közel 90%-ban segítő szándékúnak és hasznosnak találta a rá kiszabott feladatot. Ugyanennyien vélekedtek úgy, hogy a büntetés segítségükre volt abban, hogy jóvátelessék a társadalom felé azt a sérelmet, amit okoztak. Az elítéltek 98%-a találta úgy, hogy a büntetésének teljesítése alatt tisztelettel bántak vele, és végig megőrizte a méltóságát. Az elítéltek 43%-a gondolta úgy, hogy a közösségi büntetés megerősítő volt számára, de ugyanakkor valamennyi elítélt, aki részt vett a kutatásban, úgy ítélte meg, hogy összességében a büntetés pozitív hatású volt, és tulajdonképpen nem is büntetesként élték meg.

II. A finn közérdekű munka

Finnország a mindössze öt és félmillió lakosságával nem tartozik a nagyobb európai államok közé. Történelme – hasonlóan a magyar történelemhez – inkább honvédő háborúkról és megszállásokról szól, sőt a kelet-európai államokhoz hasonlóan – bár azoknál lényegesen rövidebb ideig – szovjet megszállás alatt is állt a II. világháború után. A finn jogrendszer alapvetően nyugati gyökerekkel rendelkezik, de a szomszédos országok jogrendje is jelentős befolyást gyakorolt rá.²⁸

A független finn igazságszolgáltatásnak egy jól áttekinthető, nem egészen százéves múltja van. Az igazságszolgáltatás rendszere, illetve a bírósági struktúra a körülbelül 800 éves svéd uralom évszázadai alatt fejlődött ki az 1809-ig tartó időszak során. 1809. március 29-én I. Sándor orosz cár uralma alá került az ország, és ettől az időponttól kapott Finnország viszonylagos önállóságot az Orosz Birodalmon belüli autonóm nagyhercegségként 1917 végéig.²⁹ Az országgyűlés 1917. december 6-án független köztársaságnak kiáltotta ki Finnországot, ami a váltakozó intenzitású szovjet befolyási törekvések ellenére fenn is maradt gyakorlatilag napjainkig, de igazán nyugatorientált politikát Finnország csak a Szovjetunió 1991-es összeomlása után folytathatott.³⁰

Az országot ma már egyebekben a skandináv államokhoz hasonló mutatók és számok jellemzik, mind a gazdasági és szociális, mind pedig a kriminológiai adatok tekintetében. Azonban ez a helyzet nem csak a földrajzi fekvéséből, klímájából vagy a közös kulturálihagyományokból ered, hanem főként egy tudatos és következetes stratégia eredménye.³¹ Manapság nehezen

²⁸ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Imprisonment and Penal Policy in Finland. *Scandinavian Studies In Law*, 2009/54, 335.

²⁹ <http://oikeusministerio.fi/en/index/theministry/historiaa.html> (2016. 01.03.).

³⁰ Lásd Finnország története. <http://finnugor.elte.hu/tortenelem/Egyesnepek/Finn/finntort.htm> (2016. 01.03.).

³¹ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Criminology, Crime and Criminal Justice in Finland. *European Journal of Criminology*, 2012/2, 206.

vitatható, hogy Finnországban működik az egyik leghatékonyabb és leginkább előre mutató kriminálpolitika, nem csak európai összehasonlításban, hanem az egész világon. Finnországban a pénzbüntetésben, a rövid tartamú büntetésekben, a nyitott börtönökben és a gondos rehabilitációban bíznak leginkább. Ennek is tulajdonítható, hogy a visszaesési mutatóik a legjobbak között vannak a világon.³²

III. A közérdekű munka története Finnországban

Finnországban a börtönnépesség az 50-es évek elején még kifejezetten magas volt, 200 fő körül alakult évente 100.000 lakosonként, míg Dániában, Norvégiában és Svédországban körülbelül 50 fő volt ugyanez a szám. A négyszeres hátrányból induló finn igazságszolgáltatás átgondolt politikával kezdte csökkenteni a börtönnépességet. A közérdekű munka reformja csak az egyik, bár nagyon fontos tényező volt azok közül, melyek végül a finn büntetőpolitika irigylésre méltó eredményeit megalapozták.

A büntető anyagi jogot az 1889. december 1-jétől hatályos, többször módosított 1889. évi Büntető Törvénykönyv tartalmazza.³³ A módosítások túlnyomórészt a permanens enyhítés irányába hatnak a XX. század második felétől egészen napjainkig. Ez nem csak a büntetések és az igazságszolgáltatás egészének szükséges humanizálódását jelenti, hanem tudatos és utilitarista elveken alapuló munka eredménye.

A folyamatos csökkenés ellenére még az 1970-es években is itt volt az egyik legmagasabb a bebörtönzöttek aránya, hiszen ebben az időszakban Nyugat-Európában is csökkenés volt megfigyelhető. Az 1970-es és 80-as években, amikor a csökkenő trend a nyugat-európai országokban megfordul, a finn számok továbbra is csökkenést mutatnak, és az 1990-es évekre az ország elérte az északi államok átlagát.³⁴ Az 1970-es években végbemenő ítélkezési reform során Finnország létrehozott egy koherens, következetes egységet világos célokkal és következetes stratégiával.³⁵ A következő táblázatban a legfontosabb lépéseket időrendben láthatók. A felsorolt rövid adatok ugyanakkor jól jelzik a követett irányt is.

³² IKPONWOSA, O. Ekunwe–Jones, Richard S.: Finnish Criminal Policy: From Hard Time to Gentle Justice. *The Journal of Prison and Prisons*, 2012/1-2, 174.

³³ A továbbiakban Finn Btk.

³⁴ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Penal Policy and Prisoner Rates in Scandinavia. In: Nuotio, Kimmo (ed.): *Festschrift in Honour of Raimo Lahti*. Faculty of Law, University of Helsinki, Helsinki, 2007, 265.

³⁵ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Imprisonment and Penal Policy in Finland. *Scandinavian Studies in Law*, 2009/54, 349-351.

1. táblázat

A finn büntetőpolitika változásainak legfontosabb állomásai³⁶

1950-es évek	A büntetések bírói enyhítésének bevezetése.
1966	A feltételes szabadságra bocsátás reformja. 6 hónapról 4 hónapra csökken az időszak, ami után az elítélt feltételesen szabadságra bocsátható.
1967	Amnesztia. Finnország függetlenségének 50. évfordulójára
1969	A pénzbüntetés reformja. A nyilvános részegség dekriminalizációja. A személy elleni erőszak esetén a gondatlanul okozott sértő eredményért a büntetések csökkentése.
1972	A lopásreform. A lopásért kiszabott büntetések csökkentése. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények büntetési tételének növelése.
1976	A feltételes szabadságra bocsátás reformja, a feltételes szabadságra bocsátáshoz szükséges idő csökkentése 4 hónapról 3 hónapra.
1977	Az ittas vezetés reformja, pénzbüntetés és felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtható szabadságvesztés helyett. A pénzbüntetés mértékének emelése, hogy alkalmas legyen a szabadságvesztés helyettesítésére. A visszaesés jogkövetkezményeinek mérséklése.
1989	A feltételes szabadságra bocsátás reformja. 3 hónapról 14 napra csökken az időszak, ami után az elítélt feltételesen szabadságra bocsátható.
1990	Az előzetes letartóztatás idejének csökkentése.
1991	A tulajdon elleni bűncselekmények büntetési tételeinek csökkentése. A gazdasági bűncselekmények büntetési tétel növelése.
1992	A közérdekű munka kísérleti bevezetése.
1993	A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények büntetési tételének növelése.
1993-1995	A közérdekű munka kísérleti kiterjesztése az ország egész területére.
1996	A közérdekű munka bevezetése a Btk-ba.

³⁶ Forrás: LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Imprisonment and Penal Policy in Finland. *Scandinavian Studies in Law*, 2009/54.

Mint a fenti táblázatból látszik, a stratégia egyik eleme volt a közérdekű munka bevezetése is, amelyre 1992-ben került sor,³⁷ nagyon átgondolt módon, először egy kísérleti időszakban³⁸ csak az ország 12 vidéki körzetében és hat nagyvárosában volt alkalmazható, majd 1993-ban az egész ország területére kiterjesztették alkalmazását.³⁹ A közérdekű munkát egészen 1996 decemberéig kísérleti jelleggel szabták ki, és csak amikor ez az időszak is sikerrel zárult, vált állandó elemévé a finn büntető törvénykönyvnek.⁴⁰

A közérdekű munka bevezetésekor 20 és 200 óra közötti ingyenes munkavégzést jelentett a közösség számára, felügyelet mellett.⁴¹ A közérdekű munka bevezetésének a kezdetektől fő célja a rövid tartamú szabadságvesztés büntetések helyettesítése volt. Ezért maximum nyolc hónapig terjedő szabadságvesztés büntetés helyett volt kiszabható, de szigorúan csak abban az esetben, ha egyébként az ítélet végrehajtandó szabadságvesztés lett volna.⁴²

A finn döntéshozók igyekeztek elkerülni azt a csapdát, hogy a börtönnépszerűség csökkentésére bevezetett alternatív büntetés végül ne a végrehajtandó szabadságvesztések számát, hanem más alternatív büntetések, például éppen a felfüggesztett büntetések vagy a próbára bocsátások számát csökkentse.⁴³ Hogy a minél szélesebb körű használatát elősegítsék, illetve a kezdeti alkalmazáshoz segítséget nyújtsanak, a döntéshozók a finn bíróságoknál bevezettek egy két lépcsős modellt, melyet a közérdekű munka alkalmazása során volt kötelező használni.⁴⁴

³⁷ Act of 14 December 1990 (1990/1105).

³⁸ 1991. január. 1.- 1993. december. 31.

³⁹ Act of 25 March 1994 (1994/227).

⁴⁰ The Act of 12 December 1996 (1996/1055).

⁴¹ JOUTSEN, Matti–Lahti, Raimo–Pölonen, Pasi: *Criminal Justice Systems in Europe and North America*. Heuni-Tammer-Paino Oy Tampere, Finland, 2001, 32.

⁴² ELEY Susan–McIvor GILL–MALLOCH Margaret–MUNRO William: *A Comparative Review of Alternatives to Custody: Lessons from Finland, Sweden and Western Australia*. Scottish Parliamentary Corporate Body, 2005, 31.

⁴³ Más európai államokban megfigyelhető ez a hibás tendencia. Pradel arról számol be, hogy Franciaországban a közérdekű munka a szabadságvesztés helyett inkább a pénzbüntetés alternatívájává vált. Lásd: PRADEL, Jean: *Community Service: The French Experience (From Community Service as an Alternative to the Prison Sentence)*. International Penal and Penitentiary Foundation, Bonn, 1987, 32. Sajnos jelenleg ez a tendencia Magyarországon is megfigyelhető. A közérdekű munka alkalmazási gyakorisága jelentős emelkedést mutat az utóbbi években, de emellett a szabadságvesztés alkalmazási gyakorisága nem, ellenben a pénzbüntetés alkalmazási gyakorisága egyértelmű csökkenő tendenciát mutat. Lásd: *Bűnözés és igazságszolgáltatás 2007-2015*. Legfőbb Ügyészség, Budapest, 2016, 3.

⁴⁴ Lásd részletesen *A közérdekű munka hatályos szabályai* cím alatt.

Az óvatos kezdő lépéseknek és a társadalmi elfogadottságnak, valamint a jól átgondolt két lépcsős alkalmazási feltételeknek köszönhetően a közérdekű munka már a bevezetésétől a szabadságvesztés valódi alternatívájává vált. Az alábbi táblázat jól mutatja, hogy a két büntetés a közérdekű munka bevezetésétől kezdve, minden évben hasonló 9-11 ezer körüli számot mutat. Ahogyan nő a kiszabott közérdekű munka büntetések száma, annak arányában a szabadságvesztések száma arányosan csökken.

2. táblázat

A közérdekű munka és szabadságvesztés büntetések aránya⁴⁵

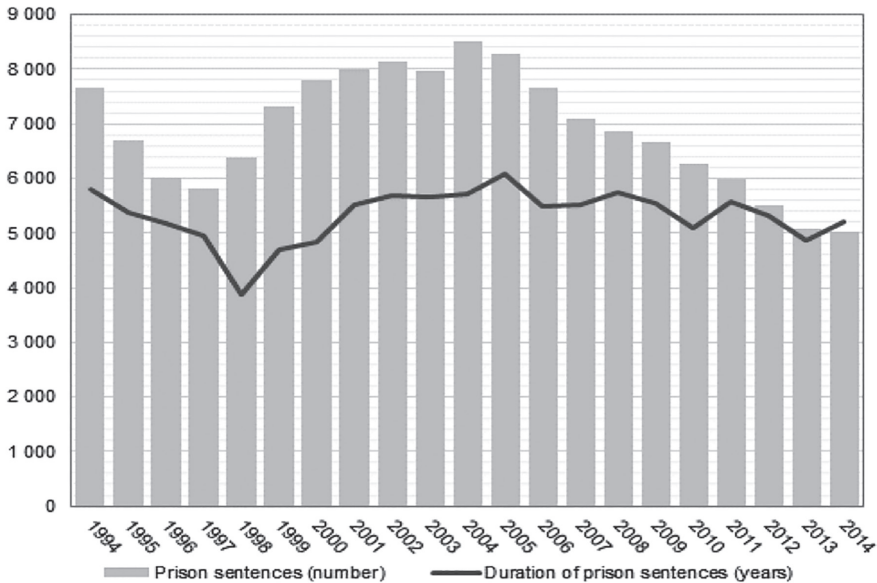
	Szabadságvesztés	Közérdekű munka
1992	11, 538	0
1993	9, 563	563
1994	7, 699	1, 487
1995	6, 754	2, 803
1996	6, 101	3, 277
1997	5, 967	3, 534
1998	6, 642	3, 957
1999	7,666	3,658
2000	8,147	3,413
2001	8,352	3,388
2002	8,439	3,313

A lenti ábrán pedig 1994-től kezdődően a szabadságvesztés büntetések alakulását követhetjük nyomon, ahol látszik, hogy az 1999. évi megugrást követően a szabadságvesztés büntetések száma tartósan magas marad, csúcspontját 2004-ben éri el, aztán 2007-ben indul újfent csökkenésnek. Ez a csökkenő tendencia 2016-ban megfordulni látszik, de még nem világos, hogy a 2016-os növekedés egyedi eset vagy tendenciózus jelenség. A beszámoló szerint azonban a fő ok a nem finn elítéltek számának az ugrásszerű növekedése.

⁴⁵ Forrás: StatisticsFinland (http://www.stat.fi/til/oik_en.html).

3. táblázat

A szabadságvesztések számának és tartamának alakulása 1994 és 2014 között⁴⁶

IV. A közérdekű munka hatályos szabályai

A közérdekű munkára (*yhdyskuntapalvelus*) vonatkozó szabályozás a finn Btk. 6. és a 7. fejezetében található. A 6. fejezet rendelkezik a büntetések kiszabásáról. A fejezet első szakaszában a jogszabály felsorolja a büntetéseket, melyeket a bíróság alkalmazhat. Ezek az egyösszegű és a napi tételes pénzbüntetés, a felfüggesztett szabadságvesztés⁴⁷, a közérdekű munka, az elektronikus felügyelet és a végrehajtandó szabadságvesztés. Mint látható, nemzetközi összehasonlításban a finn büntetőjog viszonylag kevés szabadságvesztést helyettesítő alternatív eszközzel rendelkezik, azonban ezeket meglehetősen eredményesen alkalmazzák⁴⁸.

⁴⁶ Forrás: StatisticsFinland. http://www.stat.fi/til/syyttr/2014/syyttr_2014_2015-09-30_tie_001_en.html.

⁴⁷ Finn Btk. 6. fejezet 1§. <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>

⁴⁸ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: *Regulating the Prison Population: Experiences from a Long-term Policy in Finland*. National Research Institute of Legal Policy, Helsinki, 1998, 26.

A 6. fejezet 11. §-a értelmében azokat, akiket legfeljebb 8 hónap végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, ehelyett közérdekű munkára lehet ítélni. Ha az elítéltet korábban már szabadságvesztésre vagy közérdekű munkára ítélték, vagy más súlyos indokok merülnek fel, például egy korábbi meghiúsult közérdekű munkára ítézés, akkor a közérdekű munka nem alkalmazható. Közérdekű munkát csak akkor lehet alkalmazni, ha az elítélt ehhez előzetesen a beleegyezését adta, és a közérdekű munkát előreláthatóan képes lesz elvégezni. Ha az elkövető a 21. életévét még nem töltötte be, mint fiatal felnőtt, több bizalmat, korának megfelelő munkát, szorosabb felügyeletet, és rövidebb büntetést kap.⁴⁹

A közérdekű munka kiegészítő büntetésként is alkalmazható. A finn Btk. értelmében a két évet meg nem haladó szabadságvesztés esetén van lehetőség annak végrehajtásában való felfüggesztésére. Felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén, ha az 8 hónap vagy azt meghaladó, a közérdekű munka tartama 14 és 90 óra közötti tartamban szabható ki.⁵⁰ A 8. fejezet 11 §-a szerint a közérdekű munka elévülésére ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a szabadságvesztés büntetés elévülésére.⁵¹

A közérdekű munka minél gyakoribb alkalmazásának elősegítésére már a kezdetektől bevezettek egy büntetéskiszabási protokollt, melynek lényege a következő:

- *Az első lépésben* a bíróság egy előzetes döntést hoz, követve a büntetéskiszabására vonatkozó általános elveket és kritériumokat, elvileg itt még tekintet nélkül arra, hogy esetlegesen felmerülhet a közérdekű munka kiszabásának lehetősége is. Abban az esetben, ha az első lépés eredménye az, hogy az általános büntetéskiszabási gyakorlat szerint végrehajtandó szabadságvesztést kelle-ne kiszabni, a bíróság e helyett közérdekű munkát alkalmazhat, de kizárólag akkor, ha az alábbi három feltétel is teljesül egyidejűleg.
- *A második lépés első feltétele* a kényszermunka tilalmára tekintettel, hogy az elkövető előzetesen és kifejezetten hozzájáruljon ahhoz, hogy ezt a szankciót alkalmazzák vele szemben. *A második lépés második feltétele*, hogy a bíróság szerint az elkövető, tekintettel az általános testi és szellemi állapotára, előreláthatóan képes legyen eleget tenni az ítéletben meghatározott munkakötelezettségnek. *A harmadik pedig*, hogy ne legyen visszaeső vagy büntetett előéletű. Ebben az esetben ugyanis a bíróság nem függesztheti fel a kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtását.

⁴⁹ Finn Btk. 11. § (10.4.2015/401)

⁵⁰ Lásd CriminalSanctionsAgency: Avonvankila. Öppetfångelse. Open Prisons. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/esitteetenglanti/IeIQUMTG5/CRIMINAL_SANCTIONS_AGENCY_BROCHURE_A4.pdf (2016. 03. 03).

⁵¹ Finn Btk. 11. §(4.2003/297).

Néhány más országhoz hasonlóan Finnországban is szükség van egy pártfogó felügyelői véleményre.⁵² Ezek a vélemények tartalmazzák a terhelt előzetes beleegező nyilatkozatát is. Lappi-Seppälä szerint sajnálatos, hogy a legtöbb országban a beleegezés egy formális aktusá degradálódik, célja és feladata mindösszesen annyi, hogy a kényszer- és kötelező munka tilalmába ütközést elkerülje az ítélet. Finnországban ezzel szemben a beleegezést részletes tájékoztatás előzi meg és Lappi-Seppälä szerint a terhelt kifejezett előzetes egyetértése a legbiztosabb záloga annak, hogy a végrehajtás várhatóan sikeres lesz.⁵³

A közérdekű munkát bevezetésekor 20-200 óra közötti tartamban lehetett kiszabni. A finn közérdekű munka tartama 2015 januárjától megváltozott. Mind az alsó, mind pedig a felső határa a nagyobb jogalkalmazói szabadság irányába mozdult el. Az alsó határ 14 órára csökkent, míg a felső határa 240 órára nőtt.⁵⁴ A szabadságvesztés átváltása egy az egyhez arányban történik, bár ez az arányosság nagyon barátságos, hiszen egy nap szabadságvesztés egy órányi közérdekű munkának felel meg, ami kifejezetten kedvezőnek tűnik az elítélt számára. Tehát a szabadságvesztés tartama a közérdekű munka hosszától függ.

A kritikuskokat – akik azt, hogy a szabadságvesztésre ítélt egy óra munkával egy nap szabadságvesztést teljesít, túlságosan enyhének tartják – talán megnyugtathatja, hogy a közérdekű munkából nincs mód a feltételes szabadságra bocsátásra, azaz ebben az esetben az elítélt teljes egészében letölti a büntetését, míg a szabadságvesztés esetén a büntetés felének kitöltését követően szabadon bocsátható.⁵⁵

A közérdekű munka Finnországban csak munkakötelezettséget jelent és a hátrányai annak időtartamára korlátozódnak, és nem jár együtt extra felügyelettel. Azaz a közérdekű munka végrehajtása során a meglehetősen szoros felügyelet csak a munkavégzés idejére terjed ki, és nem tartalmaz kontrollelemeket az elítélt munkán kívüli magatartására, ellenében más skandináv államokkal, ahol ez jellemző. Kimondható tehát, hogy a felügyelet a közérdekű munkához szorosan kötődő és nem önálló eleme a közérdekű munkának.⁵⁶

⁵² Ilyen vélemény beszerzését követeli meg például a cseh, a dán, a svéd és az angol szabályozás is. Bővebben a beleegezés kérdéséről: SIPOS Ferenc: A kényszmunka tilalma és a beleegezés kérdése a közérdekű munka büntetés kapcsán. Magyar Jog, 2017/1, 33-37.

⁵³ LAPPI-SEPPÄLÄ, Tapio: Techniques in Enhancing Community-Based Alternatives to Incarceration: A European Perspective. In: United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and Treatment of Offenders. Tokyo, Japan. Annual Report for 2002 and Resource Material Series No. 61. NY: United Nations Publications, New York, 2003, 73. [a továbbiakban: LAPPI-SEPPÄLÄ (2003)].

⁵⁴ 400/2015 törvény 8. fejezet 37. §.

⁵⁵ LAPPI-SEPPÄLÄ (2003): i. m., 74.

⁵⁶ LAPPI-SEPPÄLÄ (2003): i. m., 75.

Abban az esetben, ha az elítélt a munkakötelezettségének önként nem tesz eleget, az esetek túlnyomó részében új eljárásban végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik.⁵⁷ A kisebb fokú szabályszegések esetén egyszerűen megrovásban részesül az elítélt, a komolyabb, súlyosabb szabályszegést jelentő ügyekben azonban értesítik az ügyészt, aki jogosult bíróság elé vinni az ügyet. Ha a bíróság úgy találja, hogy a szabályszegés súlyos, a fennmaradó órákat átváltoztatja végrehajtandó szabadságvesztésre, a már ledolgozott órákat azonban le kell vonnia.⁵⁸

Az elítélt, akit közérdekű munkára ítélték, egy előre meghatározott terv szerint tesz eleget az ítéletben foglaltaknak. A tervet jóvá kell hagynia a végrehajtásért felelős ügynökségnek is.⁵⁹ A tervet az elítélt bevonásával készítik el, mely tartalmazza a munka végrehajtásának részleteit, amelyet aztán az elítélt köteles pontról pontra követni.

A közérdekű munka elsősorban az állami szektorban, pontosabban állami, önkormányzati, önkormányzati-hatósági intézményben végezhető. Teljesíthető továbbá egyháznál, köztestületeknél vagy egyéb non-profit szervezetnél (egyesület, sportklub, alapítvány). Tilos viszont nyereségorientált cégeknél vagy magánvállalkozásoknál végezni. A kijelölt munkahelyek nem kapnak anyagi támogatást, a nyilvánvaló közösségi-társadalmi hasznosságukon túl a közvetlen hasznuk az ingyenesen végzett munka.

A közérdekű munka általában kiegészítő tevékenységet, könnyű fizikai munkát jelent. A leggyakoribb feladatok például az ingatlan-karbantartás vagy konyhai munka önkormányzati intézményekben, illetve ápolási otthonokban, kórházakban és egészségügyi központokban. Az egyházak részére végzett közérdekű munka gyakran temetőtakarításból és karbantartási feladatokból áll.

A végrehajtásra vonatkozó terv egy alkalomra általában 3-4 óra munkát határoz meg, heti kétszer. Az elítélt utazással kapcsolatos költségeit a munkahely viseli. A munkahelyen egy kijelölt személy végzi az elítélt felügyeletét, és ő tartja a kapcsolatot az ügynökséggel is. Finnországban hozzávetőleg 2.600 végrehajtó munkahely van, erre a listára fölkerülni önkéntes jelentkezéssel lehet.⁶⁰

⁵⁷ ELEY Susan–MCIVOR Gill–MALLOCH Margaret–MUNRO William: A Comparative Review of Alternatives to Custody: Lessons from Finland, Sweden and Western Australia. Scottish Parliamentary Corporate Body, 2005, 32-33.

⁵⁸ LAPPI-SEPPÄLÄ: (2003): i. m., 75.

⁵⁹ A úgynevezett Büntetés Végrehajtási Ügynökség látja el ezt a feladatot.

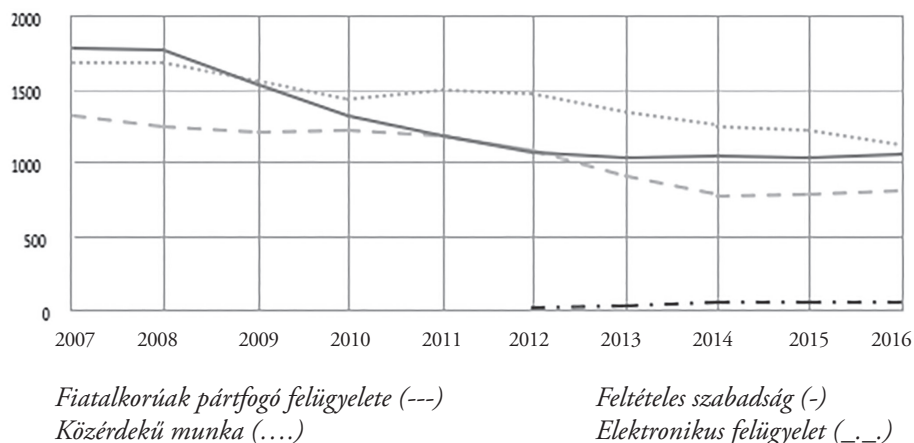
⁶⁰ Lásd Criminal Sanctions Agency. Sentences and Statutes. <http://www.rikosseuraamus.fi/text/en/index/sentences/communitysanctions/communityservice/carryingouttheservice.html> (2015. 12. 30.).

V.A közérdekű munka alkalmazása, gyakorlata Finnországban

Az 1998-99-es időszakban elért csúcstól a közérdekű munka alkalmazása némileg csökkent⁶¹, majd ezt követően lassú növekedésnek indult. Az átlagos egy napra lebontott közérdekű munka büntetések száma a 2000-es években 15%-kal nőtt. Az újabb csúcstól 2007-ben érte el napi 4800 fővel, azóta az alkalmazásának mértéke folyamatosan csökken. 2014-ben a napi átlag már csak 3.137, ami 35%-os csökkenést jelent a 2007-es esztendőhöz képest. 2015-ben és 2016-ban a csökkenés folytatódik. 2016-ban 8%-kal kevesebb fő tölt közérdekű munka büntetést, mint 2015-ben.

4. táblázat

A közérdekű munka alkalmazásának mértéke⁶²

A közérdekű munka alkalmazásában való visszaesés nem drámai mértékű az elmúlt 25 év során, és a témával foglalkozó finn büntetőjogászok szerint teljesen természetes és logikus válasz a megelőző gyors emelkedésre.⁶³ Ez érdekes példa lehet Magyarországra számára is, ahol az elmúlt években szintén kiugró értékeket produkál a közérdekű munka büntetés alkalmazásának aránya, majdnem elérve a kiszabott büntetések 25%-kát.

⁶¹ ELEY Susan–MCIVOR Gill–MALLOCH Margaret–MUNRO William: i. m., 34.

⁶² Forrás: Criminal Sanctions Agency. Statistical Yearbook, 2016. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/oBJJPSYJl/RISE_Statistical_Yearbook_2016.pdf

⁶³ ELEY Susan–MCIVOR GILL–MALLOCH Margaret–Munro William: i. m., 42.

A közérdekű munka remek alternatívát kínál a közlekedési bűncselekmények elkövetőinek szankcionálására, és Finnországban erre szükség is van. Finnországban ugyanis rendkívül magas – nem csak Európában, de talán a világon is a legmagasabb – a közlekedési bűncselekmények, ezen belül az ittas vezetések száma. A különböző országok között meglehetősen széles szórást mutatnak a statisztikák, de akkor is megdöbbentő, hogy míg Angliában és Walesben vagy éppen Örményországban 100.000 lakosonként kevesebb, mint hét esetet regisztrálnak évente, addig ugyanez a szám Finnország esetén több mint 2000.⁶⁴ A finn bíróságok a felfüggesztett ítéletek több mint felét ittas vezetésért szabják ki, továbbá jellemző, hogy az ittas vezetésért kiszabott ítéletek fele szabadságvesztés. Összehasonlításképpen Svédországban mindössze az összes elítélt harmada kerül börtönbe ittas vezetésért, míg az alacsonyabb kockázatú bűnelkövetők jellemzően inkább próbára bocsátást és főként elektronikus nyomkövetőt vagy közérdekű munkát kapnak.⁶⁵

5. táblázat

*A közösségi büntetések napi számának alakulása 2005–2014 években*⁶⁶

	Feltételesen elítélt fiatalok pártfogó felügyelete	Fiatalkorúak büntetése	Közérdekű munka	Feltételes szabadságon lévő elítéltek pártfogó felügyelete	Elektronikus nyomkövető	Összes
2005	1572	30	1752	1437	-	4791
2006	1428	28	1650	1486	-	4593
2007	1326	17	1672	1785		4800
2008	1246	15	1679	1772		4713
2009	1208	10	1559	1532		4307
2010	1214	12	1428	1316		3970
2011	1178	14	1490	1177		3859
2012	1084	10	1458	1074	18	3645
2013	908	7	1344	1036	29	3324
2014	781	10	1247	1054	45	3137

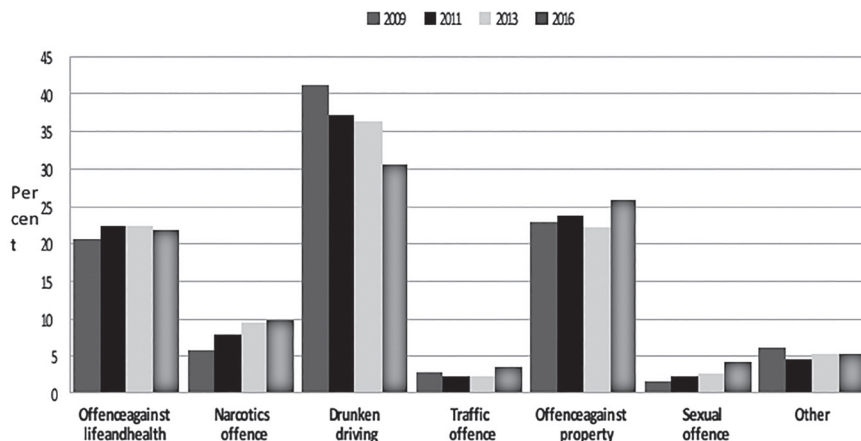
⁶⁴ Lásd *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2014*. Heuni, Helsinki, 2014, 150.

⁶⁵ KRISTOFFERSON, Ragnar: *Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2001–2005*. Correctional Service of Norway Staff Academy, Oslo, 2007, 171.

⁶⁶ Lásd Sipos Ferenc: Munkával kapcsolatos szankciók a magyar büntetőjogban. Doktori értekezés, 2017. http://www.stat.fi/til/syyttr/2014/syyttr_2014_2015-09-30_tie_001_en.html

A végrehajtandó szabadságvesztések közel 36 százalékát helyettesítette közérdekű munka 2014-ben⁶⁷. A közérdekű munka büntetéseket elsősorban ittas vezetés, másodsorban vagyon elleni bűncselekmények, majd főként testi sértés miatt alkalmazzák.

6. táblázat

A 35%-os visszaesési arányával Finnország az egyik legjobb eredményeket felmutató ország a világon. Ez több tényre is visszavezethető, de a legjelentősebb ezek közül a döntéshozóknak, a témával foglalkozó kutatóknak és a gyakorlati szakembereknek az a közös meggyőződése volt, hogy a kezdetben kimagasló börtönpopuláció léte szégyen volt Finnországra nézve, és ezért (is) mindent megtettek, ami hatalmukban állt, hogy azt csökkentsék. A szakmai együttműködés eredménye pedig nemcsak az alacsony börtönpopuláció, hanem az alacsony visszaesési ráta is.⁶⁸

A finnek bíznak a közérdekű munka büntetésben, általános a vélekedés, hogy mindenki megérdemel egy második esélyt. Népszerű büntetés a gazdaságossága miatt is. Az átlagos költsége a végrehajtandó szabadságvesztéseknek – éves költséget alapul véve – Finnországban 71.000 euró körül alakul, ugyanez a költség a közösségi büntetések esetén hasonló időszakra vetítve 5000 eurót tesz ki.⁶⁹ Napokra lebontva még látványosabb a közérdekű munka előnye.

⁶⁷ Lásd Sipos Ferenc: i. m. http://www.stat.fi/til/syyttr/2014/syyttr_2014_2015-09-30_tie_001_en.html

⁶⁸ EKUNWE, IKPONWOSA O.–JONES, S. RICHARD: I.M., 181.

⁶⁹ HENRIKSSON, Anna-Maja, Minister of Justice of Finland at the 19th Council of Europe, Conference of Directors of Prison and Probation Services on 17 June 2014, Helsinki.

A szabadságvesztés költségei zárt bv. intézetben való végrehajtás esetén 200 euro körül járnak, elítéltenként és naponta. Ez az összeg nyitott börtönök esetén is 116 euro. A próbára bocsátás felügyelettel 54 euro naponta. A közösségi büntetések látványosan olcsóbbak. A legdrágább közülük az elektronikus felügyelet (monitoring sentence), ami körülbelül 86 euro költség vonzattal jár, míg a legolcsóbb és leggyakoribb szankció a közérdekű munka mindösszesen 12 euro napi összeggel, amiben még nincs benne az elítélt munkája által generált haszon sem.⁷⁰

7. táblázat

A közösségi büntetések napi számának alakulása 2005–2016 években⁷¹

	Feltételese elítélt fiatalok pártfogó felügyelete	Fiatalkorúak	Közérdekű munka	Feltételes sza- badságon lévő elítéltek	Elektroni- kus nyom- követő	Összes
2005	1572	30	1752	1437	-	4791
2006	1428	28	1650	1486	-	4593
2007	1326	17	1672	1785		4800
2008	1246	15	1679	1772		4713
2009	1208	10	1559	1532		4307
2010	1214	12	1428	1316		3970
2011	1178	14	1490	1177		3859
2012	1084	10	1458	1074	18	3645
2013	908	7	1344	1036	29	3324
2014	781	10	1247	1054	45	3137
2015	786	9	1217	1033	48	3093
2016	819	9	1120	1067	47	3061

⁷⁰ <http://www.rikosseuraamus.fi/en/index/topical/pressreleasesandnews/Pressreleasesandnews2017/03/increaseinnumberofprisonersafteralongdecline.html>

⁷¹ Lásd Statistics of the Criminal Sanctions Agency, 2014. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/bCNzCZ22h/Statistical_Yearbook_2014_of_the_Criminal_Sanctions_Agency_korjattu.pdf és http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/oBJJPSYJl/RISE_Statistical_Yearbook_2016.pdf

VI. Záró gondolatok

A közérdekű munka szabályozása Európában számos nemzetközi dokumentumra van tekintettel. Bármelyik európai állam hatályos szabályozását vizsgáljuk is, elmondható, hogy az egyezések elsősorban a közös szabálysértésekre vezethetők vissza, az apróbb különbségek, melyek elsősorban a kiszabásban és a végrehajtás módjában jelentkeznek, teszik egyedivé az adott állam szabályozását.

A finn büntetőjog nagyszerűen bizonyítja, hogy az alternatív vagy közösségi szankciók alkalmazási gyakorisága és hatékonysága egyáltalán nem attól függ, hogy a jogalkotó milyen gazdag szabadságvesztést helyettesítő szankció listát kínál a bírák számára. Hiszen láttuk, hogy meglepően kevés a finn bíró által választható alternatív szankciók száma, mégis az összes kiszabott büntetésből nagy aránnyal szerepelnek az alternatív büntetések.

A finn közérdekű munka egy átgondolt stratégia részeként, felkészülési időszakot biztosító sajátos skandináv kísérleti szakasz után került bevezetésre. Magyarországon sajnos erre a közérdekű munka bevezetésekor nem volt lehetőség, így nem volt lehetőség a tapasztalatszerzésre sem.⁷² Így aztán elkövettük azt a hibát, hogy bevezetésekor hiányoztak azok a pénzügyi, technikai és infrastrukturális feltételek, amelyek sikeres alkalmazásához elengedhetetlenek lettek volna.

Összességében elmondható, hogy a közérdekű munka alkalmazásának sikere és eredményessége a megfelelően tervezett és végigvitt bevezetésen, továbbá a jól szervezett, gondosan ellenőrzött, infrastrukturálisan és financiálisan jól ellátott végrehajtáson múlik.⁷³ Ha a végrehajtásra megfelelő energia, figyelem és szükséges anyagi ráfordítás jut, az eszközök rendelkezésre állnak, a jogintézmény jól működik, míg hiába a szépen cizellált, körültekintően összeállított, mindenre tekintettel lévő szabályozás, ha a végrehajtás nem megfelelő, a büntetés nem lesz eredményes. A közérdekű munka hatékony végrehajtása még várat magára Magyarországon.

Finnország azon kívül, hogy tudatosan szervezett, átgondolt büntetőpolitika részeként vezette be a közérdekű munkát, arra is figyelemmel volt, hogy a közérdekű munka valóban a szabadságvesztés és ne más alternatív büntetés helyettesítésére szolgáljon.

Figyelemre méltó továbbá Finnországban az is, hogy a finnek bíznak az igazságszolgáltatásban és hisznek az alternatív szankciók eredményességében. E tekintetben is van mit tanulni tőlük. Magyarországon a társadalomban mindenképpen tudatosítani kellene e büntetési nem előnyeit, hangsúlyozva elsősorban a szabadságvesztéshez képest meglévő többletértékeket, a benne rejlő reintegrációs lehetőségeket, az értékteremtő jellegét, valamint a büntetés gazdaságos voltát.

⁷² KERESZI:I.M.,171.

⁷³ KELEMEN ÁGNES: A Community Service - közérdekű munkavégzés - büntetés angliai tapasztalatairól. *Magyar Jog*, 1989/1., 74-79.